

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 3265/2021
08.09.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић и Гордане Комненић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ... и ББ из ..., чији је заједнички пуномоћник Драгана Дамјановић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Министарства правде, коју заступа Државно правобранилаштво – Одељење у Новом Саду, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужилаца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 241/21 од 04.03.2021. године, у седници одржаној дана 08.09.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 241/21 од 04.03.2021. године, тако што се одбија, као неоснована, жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Основног суда у Новом Саду П 6069/2019 од 14.10.2020. године.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужиоцима накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 49.500,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде.

Образложење

Пресудом Основног суда у Новом Саду П 6069/2019 од 14.10.2020. године, ставом првим изреке, одлучено је да се тужбени захтев тужилаца усваја. Ставом другим изреке, утврђена је ништавост радњи због којих је покојна ББ, рођена ..., дана ...1914. године у ... Општина ..., од оца ВВ и мајке ГГ, из политичких и идеолошких разлога, искључиво због припадности немачкој националној мањини, неосновано лишена слободе дана 15.07.1945. године, без било каквог спроведеног поступка или одлуке суда или неког другог државног органа, услед којих радњи је депортована у радни логор „Крушевље“ код Сомбора, те је због нехигијенских и понижавајућих услова боравка и принудног рада задобила болест тифус и преминула ...1946. године, а на који начин су јој повређена људска права на слободу и живот. Ставом трећим изреке, тужена је обавезана да тужиоцима на име накнаде нематеријалне штете у виду душевних болова због смрти њихове мајке ББ, рођене ..., исплати износе од по 800.000,00 динара, са законском затезном каматом од дана извршности до исплате. Ставом четвртим изреке, тужена је обавезана да тужиоцима на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због неоснованог лишења слободе исплати износ од 800.000,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности

па до исплате. Ставом петим изреке, тужена је обавезана да тужиоцима накнади трошкове парничног поступка у износу од 249.750,00 динара, са законском затезном каматом од дана извршности па до исплате. Ставом шестим изреке, тужиоци су ослобођени плаћања судских такси у овом поступку.

Апелациони суд у Новом Саду је, пресудом Гж 241/21 од 04.03.2021. године, ставом првим изреке, жалбу тужене усвојио и преиначио пресуду Основног суда у Новом Саду П 6069/2019 од 14.10.2020. године, у побијаном усвајајућем делу одлуке о тужбеном захтеву из става један, два, три и четири изреке, у делу одлуке о трошковима парничног поступка из става пет изреке, тако што је одбио тужбени захтев тужилаца којим је тражено да се утврди ништавост радњи због којих је покојна ББ, рођена ..., дана ...1914. године Општина ..., од оца ВВ и мајке ГГ из политичких и идеолошких разлога, искључиво због припадности немачкој националној мањини, неосновано лишена слободе дана 15.07.1945. године, без било каквог спроведеног поступка или одлуке суда или неког другог државног органа, услед којих радњи је депортована у радни логор „Крушевље“ код Сомбора, где је због нехигијенских и понижавајућих услова боравка и принудног рада задобила болест тифус и преминула дана ...1946. године, а на који начин су јој повређена људска права на слободу и живот, да се обавезе тужена Република Србија да тужиоцима на име накнаде нематеријалне штете у виду душевних болова због смрти њихове мајке исплати износ од по 800.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од дана извршности пресуде па до исплате, да се обавезе тужена да тужиоцима на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због неоснованог лишења слободе исплати износ од по 800.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од дана извршности пресуде па до исплате и одбијен је захтев тужилаца за накнаду трошкова парничног поступка, те су обавезани тужиоци да туженој накнаде трошкове парничног поступка у износу од 33.000,00 динара. Ставом другим изреке, тужиоци су обавезани да туженој накнаде трошкове другостепеног поступка у износу од 12.000,00 динара. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужилаца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужиоци су изјавили благовремену ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану одлуку, применом одредбе члана 408. у вези члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11... 18/20) и утврдио да је ревизија тужилаца основана, због погрешно примењеног материјалног права.

Доношењем побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а ни повреда из става 1. тог члана Закона, пред другостепеним судом која би могла да утиче на доношење законите и правилне одлуке.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоци су деца покојне ББ, рођене ..., која је живела у ... са мужем и децом, бавила се пољопривредом и домаћинством. Породица је дана 15.07.1945. године, без било каквог спроведеног поступка или одлуке

суда или неког другог државног органа, депортована у радни логор „Крушевље“ код Сомбора. Због нехигијенских и понижавајућих услова боравка и принудног рада, покојна ББ се разболела од тифуса и преминула дана ...1946. године. По распуштању логора, женска деца међу којима и тужиља ББ, су одведена у Словенију, а мушка деца међу којима и тужилац АА одведена су у Осијек. Тужилац АА рођен је ...1938. године, а тужиља ББ ...1940. године. Услед чињенице да су тужиоци боравили, заједно са својом мајком у логору, били су сведоци мучења и понижавања којима је она била изложена. Након смрти њихове мајке, поред великог бола и емотивног губитка, породица се суочила са страхом за будућност и недостатком средстава за елементарну егзистенцију пошто су остали без прихода и имовине којом би располагали, а која им је, одлуком надлежних органа, одузета. Поред тога, што су живели без старања једног родитеља, тужиоци су били и „обележени“ као особе које су боравиле у логору и као „деца логораша“. Правноснажним решењем Вишег суда у Сремској Митровици Рех 29/15 од 04.09.2015. године, усвојен је захтев за судску рехабилитацију покојне ББ, рођене ..., дана ...1914. године у ..., Општина ..., од оца ВВ и ГГ, а преминуле дана ...1946. године и утврђено да је из политичких и идеолошких разлога, на основу одлуке Административног органа Републике Србије, Комисија за конфискацију по члану 30 у ... број .. од 23.10.1945. године, ББ повређено право на имовину, тако што јој је одузета непокретна имовина, на којој је била уписана као власник, закључком број ... од 23.04.1945. године, број ../1946, па је утврђено да су у целини ништаве одлуке Среске комисије за конфискацију, као и правне радње које су проистекле из те одлуке и правне последице тих радњи, у целини.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је тужбени захтев усвојио применом одредбом чл. 1, 7. став 1. тачка 5, 21. став 1. и 26. став 3. Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“, бр. 92/2011), пошто је закључио да они испуњавају услове прописане Законом о рехабилитацији, као деца преминулог рехабилитованог лица која су, заједно са својом мајком одведена у логор и била сведоци мучења којима је она била изложена, при чему им је мајка и умрла док се налазила у логору, од последица безусловног живота. Износ накнаде нематеријалне штете, првостепени суд је одмерио применом одредбе чл. 154, 155. и 200. Закона о облигационим односима налазећи да тужиоцима припада правична новчана накнада нематеријалне штете на име душевних болова због смрти мајке у износима од по 800.000,00 динара и на име душевних болова због неоснованог лишења слободу у износима од по 800.000,00 динара.

Другостепени суд је, побијаном пресудом, преиначио првостепену пресуду, јер је закључио да су тужиоци, да би остварили право на рехабилитационо обештећење у виду накнаде нематеријалне штете због лишења слободу и смрти своје мајке, морали у посебном ванпарничном поступку да поднесу предлог за рехабилитацију своје покојне мајке ББ и утврђење да јој је повређено право на слободу и живот до дана 16.12.2016. године, сходно одредби члана 9. став 1. Закона о рехабилитацији, након чега се ово право губи. По мишљењу другостепеног суда, у конкретном случају решењем Вишег суда у Сремској Митровици Рех 29/15 од 04.09.2015. године, је утврђено да је мајци тужилаца повређено право на имовину одлукама Комисије за конфискацију, што није релевантно за одлучивање о тужбеном захтеву тужилаца за накнаду нематеријалне штете због неоснованог лишења слободу (члан 26. став 3. Закона о рехабилитацији) и због смрти рехабилитованог лица (члан 26. став 4. Закона о рехабилитацији), па како

тужиоци нису благовремено поднели предлог за рехабилитацију њихове покојне мајке, у ком поступку је требало да буде утврђена ништавост аката или радњи којима је она лишена слободе или живота, закључио је да тужиоци немају основ за накнаду штете.

Врховни касациони суд налази да је побијана одлука другостепеног суда донета погрешном применом материјалног права.

Одредбом члана 1. став 1. Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“, бр. 92/2011) прописано је да се тим Законом уређује рехабилитација и правне последице рехабилитације лица која су из политичких, верских, националних или идеолошких разлога, лишена живота, слободе или других права до дана ступања на снагу тог закона, између осталог под тачком 1. тог закона, на територији Републике Србије, без судске или административне одлуке.

Право на рехабилитационо обештећење прописано је одредбом 21. став 2. Закона о рехабилитацији, тако што то право има и брачни друг, деца и родитељ, односно браћа и сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица, у складу са одредбом члана 26. став 4. тог закона.

Одредбом члана 26. став 4. Закона о рехабилитацији, прописано је да лица из члана 21. став 2. тог закона имају право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због смрти рехабилитованог лица, под условом да је између њих и умрлог рехабилитованог лица постојала трајнија заједница живота, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

У конкретном случају, правноснажним решењем надлежног суда усвојен је захтев за судску рехабилитацију покојне мајке тужилаца, што значи да је она рехабилитовано лице. То што је правноснажним решењем Вишег суда у Сремској Митровици Рех 29/15 од 04.09.2015. године, ставом другим, утврђено да је њој, из политичких и идеолошких разлога, повређено право на имовину тако што јој је одузета непокретна имовина ништавим одлукама Среске комисије за конфискацију ..., не мења њен статус рехабилитованог лица који јој је признат истим решењем (став први). Тужиоци, као деца рехабилитованог лица, своје мајке, која је преминула у логору, са којом су били у трајнијој заједници живота, имају право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове које трпе због њене смрти, на основу одредбе члана 26. став 4. Закона о рехабилитацији. Они су заједно са њом, неосновано лишени слободе, без одлуке надлежног органа и одрастали су без старања једног родитеља, па им припада право на накнаду нематеријалне штете због смрти своје мајке и због неоснованог лишења слободе, у износима које је првостепени суд одмерио правилном применом материјалног права. Због тога, ревиденти основано у ревизији указују да је побијана другостепена пресуда донета погрешном применом материјалног права.

Одлука о трошковима првостепеног поступка донета је правилном применом одредбе чл. 153. став 1. и 154. Закона о парничном поступку, па је и та одлука првостепеног суда потврђена.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је одлуку као у ставу првом изреке донео применом одредбе члана 416. став 1. Закона о парничном поступку.

Одлука о трошковима ревизијског поступка донета је на основу одредбе члана 153. став 1, 154. став 2, 163. став 2. и члана 165. став 2. Закона о парничном поступку, јер су ревиденти успели у ревизијском поступку, па су им признати трошкови на име ангажовања пуномоћника, адвоката, за састав ревизије, у износу од укупно 49.500,00 динара, имајући у виду одредбе о заступању више странака у Тарифном броју 51. Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката („Службени гласник РС“, бр. 121/12.

Из тих разлога је Врховни касациони суд одлучио као у ставу другом изреке.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић**